CHÍNH SÁCH ĐỐI NỘI MỸ HIỆN NAY

Th.S. Nguyễn Anh Hùng
Viện Nghiên cứu Châu Mỹ

1. Khái quát tình hình nước Mỹ hiện nay

Về mặt chính trị, tình hình nước Mỹ hiện nay khá ổn định, trong đó yếu tố tiêu biểu nhất là *sự nổi lên và lãnh đạo hệ thống chính trị của đảng Dân chủ*. Trong cuộc tổng tuyển cử hồi tháng 11/2008, đảng Dân chủ đã thu được chiến thắng vang dội khi giành được chiếc ghế tổng thống (ứng viên Barack Obama thắng áp đảo ứng viên Cộng hòa John McCain với tỷ lệ phiếu đại cử tri 365/173), 56 trong 100 ghế tại Thượng viện, 255 trong 435 ghế tại Hạ viện và đa số trong 50 ghế thống đốc bang[1]. Như vậy, chính quyền Mỹ hiện nay (cầm quyền từ tháng 1/2009) thuộc về đảng Dân chủ và hoạt động khá suôn sẻ vì sự kết hợp giữa một Tổng thống với Quốc hội đồng đảng. Đảng Dân chủ hiện cũng có số thành viên kỷ lục - đa số là thành phần cấp tiến (progressive) - với tổng lượng lên tới 74 triệu đảng viên (gấp rưỡi số lượng đảng viên của đảng Cộng hòa).

Về mặt kinh tế, nước Mỹ hiện nay *bắt đầu thoát khỏi suy thoái kinh tế nhưng phục hồi chậm* và còn phải đối phó với nhiều hậu quả. Cuộc suy thoái kinh tế - tài chính Mỹ diễn ra liên tục từ cuối năm 2007, đến quý III/2009 thì chạm đáy và hiện nay coi như đã chấm dứt, bắt đầu đi lên. Tuy nhiên, hậu quả hiện rất nặng nề: sự suy giảm sức mua và đầu tư tư nhân; sản xuất công nghiệp và xuất khẩu giảm mạnh; nhiều doanh nghiệp lớn và ngân hàng bị phá sản, giải thể; các doanh nghiệp nhỏ chuyển hướng đầu tư ra nước ngoài... Đặc biệt, tỷ lệ thất nghiệp năm 2009 còn rất cao - trên 7,5% (dao động từ mức 7,6% tháng 1/2009 đến 9,5% tháng 6/2009[2]). Năm 2009, tăng trưởng GDP của Mỹ ước tính vẫn là âm (-2%); thâm hụt ngân sách năm tài khoá 2009 (1/10/2008 - 30/9/2009) lên tới 1.400 tỷ USD - gấp 3 lần thâm hụt ngân sách năm tài khóa 2008 (459 tỷ USD), trở thành mức thâm hụt kỷ lục từ năm 1945 đến nay; và tổng nợ nước ngoài của Mỹ hiện đã trên 11.000 tỷ USD. Nhờ những chính sách kinh tế kịp thời của chính quyền Obama - đặc biệt là gói kích thích kinh tế 787 tỷ USD được thông qua tháng 2/2009 - mà nền kinh tế Mỹ đang hồi phục với các dấu hiệu khả quan: thị trường chứng khoán tăng liên tục từ tháng 3/2009, thị trường bất động sản chấm dứt khủng hoảng và bắt đầu ổn định từ tháng 4/2009, tỷ lệ thất nghiệp liên tục giảm từ tháng 7/2009, tăng trưởng GDP quý III/2009 đạt tới 3,5%...

Về mặt xã hội, ở Mỹ hiện nay vẫn *diễn ra sự phân hóa mạnh mẽ giữa các giai tầng, với vị thế của giới trẻ và tầng lớp trung lưu ngày một gia tăng*. Nhà nước đang tập trung vào các chính sách an sinh xã hội, trong đó *vấn đề chăm sóc sức khoẻ là trọng tâm* vì lĩnh vực này biến đổi phức tạp và

ngốn nhiều ngân quỹ an sinh xã hội nhất của cả chính quyền lẫn dân chúng. Nhu cầu sử dụng năng lượng lên cao khiến Mỹ là nước phải nhập khẩu dầu lửa lớn nhất thế giới (khoảng hơn 10 triệu thùng dầu mỗi ngày, trong đó 1/3 đến từ Venezuela); dù việc sản xuất năng lượng sạch được đầu tư, khuyến khích nhưng tỷ lệ nguồn năng lượng này hiện vẫn chưa vượt quá được 10% trong tổng nguồn năng lượng... Thành quả trong nước đáng kể nhất của Mỹ là *lĩnh vực giáo dục* và *chống khủng bố*. Mỹ đang có một nền giáo dục rất ổn định và phát triển, với những thành tích giáo dục xếp hàng đầu thế giới. Còn về chống khủng bố, sau vụ 11/9/2001, cùng với việc thành lập Bộ An ninh nội địa là những chính sách, kế hoạch, biện pháp an ninh nghiêm ngặt, kịp thời, hiệu quả, nên cho đến nay, ở Mỹ chưa xảy ra thêm vụ khủng bố nào.

2. Những chính sách đối nội cơ bản của Mỹ hiện nay

2.1. Thiết lập và phát triển một Nội các đa dạng, cởi mở, làm việc hiệu quả

Ngay sau khi đắc cử, Tổng thống Obama đã bắt tay vào thiết lập Nội các và ông trở thành Tổng thống Mỹ thiết lập xong được tân Nội các sớm nhất - hẳn 1 tháng trước khi nhậm chức (20/12/2008 - 20/1/2009). Chủ trương xây dựng một Nội các đa dạng, cởi mở và làm việc hiệu quả, Obama đã lựa chọn, bổ nhiệm những thành viên nhiều tính cách và gốc gác phong phú: 3 người gốc Á, 3 người gốc Mỹ Latinh, 4 người gốc Phi, 6 người là phụ nữ, 2 người là đảng viên Cộng hòa (không cùng đảng Dân chủ với Tổng thống)... Bà Hilda Solis là nhân vật có xu hướng cánh tả trong đảng Dân chủ được giao giữ chức Bộ trưởng Lao động. Hai ông La Hood và Robert Gates là đảng viên Cộng hòa cởi mở, được bổ nhiệm giữ chức Bộ trưởng Giao thông và Bộ trưởng Quốc phòng, như một biểu tượng của đoàn kết lưỡng đảng. Những người còn lại trong tân Nội các của Tổng thống Obama được đánh giá là có xu hướng trung dung. Họ là những người có cá tính mạnh, có năng lực, thực dụng và linh động, khác hẳn những nhân vật lề mề trong Nội các tiền nhiệm Bush. Trừ ông Bill Richardson tự nguyện rút lui khỏi chức Bộ trưởng Thương mại (ngày 4/1/2009) do một số bê bối cá nhân, toàn bộ tân Nội các của Obama đã được Thượng viện Mỹ phê chuẩn vào tháng 2/2009 và hoạt động khá suôn sẻ, hiệu quả từ đó cho đến nay.

Nhìn một cách sâu hơn sẽ thấy, Tổng thống Obama còn ngầm chia Nội các của mình thành 4 nhóm mà trưởng nhóm như những công cụ thiết thực giúp ông điều hành 4 lĩnh vực cơ bản: Joseph Biden, Phó Tổng thống - kiểm soát nhóm có thế lực về Nhà Trắng; Rahm Emanuel, Chánh Văn phòng Nội các - kiểm soát nhóm có thế lực về môi trường; Timothy Geithner, Bộ trưởng Tài chính - kiểm soát nhóm có thế lực về hệ thống dự trữ liên bang; và Hillary Clinton, Ngoại trưởng - kiểm soát nhóm có thế lực về chính sách đối ngoại.

2.2. Khôi phục nền kinh tế và tài chính

Chính sách khôi phục nền kinh tế và tài chính tiêu biểu nhất là việc chính quyền Obama đã xây dựng và thuyết phục hai Viện của Quốc hội Mỹ thông qua gói kích thích kinh tế lớn nhất trong lịch sử Hoa Kỳ trị giá 787 tỷ USD, được Tổng thống ký ban hành thành luật vào ngày 17/2/2009 với tên gọi Đạo luật Phục hồi và Tái đầu tư Mỹ (ARRA of 2009). Gói kích thích kinh tế này ra đời đã tạo được niềm

tin vào sự vực dậy của nền kinh tế Mỹ. Gói này chủ yếu là cắt giảm thuế và kích thích tiêu dùng nhằm kích cầu kinh tế (dành 36% cho các khoản cắt giảm thuế, 64% cho các chương trình xã hội và đầu tư). Theo chương trình này, đại đa số người lao động sẽ được giảm thuế - từ 1/4/2009, mỗi gia đình tiết kiệm được khoảng 65 USD mỗi tháng và có chừng 95% số hộ gia đình Mỹ nằm trong diện này. Kế hoạch kích thích kinh tế của chính quyền Obama cũng hướng tới hỗ trợ cho các nạn nhân của suy thoái dưới dạng trợ cấp thất nghiệp, cứu trợ lương thực thực phẩm, chăm sóc sức khoẻ... Tuy nhiên, những người thu nhập cao nhất (khoảng 2% số người phải đóng thuế) sẽ phải chịu mức thuế thu nhập cao hơn: chính quyền Obama dự kiến tăng thuế thu nhập từ 35% lên 39,5% đối với những người có thu nhập cao không dưới 250.000 USD mỗi năm. Theo đánh giá của Văn phòng Ngân sách Quốc hội Hoa Kỳ (CBO), gói kích thích kinh tế 787 tỷ USD này sẽ làm tăng GDP lên 3,8% trong quý IV/2009 và tạo thêm 2,3 triệu việc làm mới trong cùng thời kỳ[3]. Điều này cũng có nghĩa là làm cho suy thoái kinh tế giảm thiểu và tạo ra những hy vọng mới cho các nhà kinh doanh.

Chính quyền Obama cũng đang thực hiện chương trình cho vay, hỗ trợ doanh nghiệp và cá nhân với ba phương thức. *Một là,* lập ra một quỹ cho vay mới, giúp cung cấp hiệu quả các khoản vay mua ô tô, vay trả học phí, vay kinh doanh nhỏ cho người tiêu dùng và các doanh nghiệp. *Hai là,* đưa ra kế hoạch nhà ở để giúp khoảng 9 triệu gia đình đang phải đối mặt với mối đe doạ tịch thu tài sản thế chấp, giảm bớt các khoản thanh toán hàng tháng của họ và tái tài trợ cho các tài sản thế chấp của họ (trên thực tế, một gia đình trung bình nếu tiếp tục nhận được tài trợ như vậy có thể tiết kiệm gần 2.000 USD mỗi năm trong tài sản thế chấp của họ). *Ba là,* dùng sức mạnh và sự bảo trợ của chính quyền liên bang để đảm bảo rằng, những ngân hàng chủ yếu mà người Mỹ dựa vào luôn có đủ uy tín và tiền bạc để cho vay ngay cả trong những thời điểm khó khăn nhất; buộc các chủ ngân hàng phải chịu trách nhiệm cao, phải điều chỉnh kinh doanh và cân đối quyết toán cần thiết để ngân hàng mình luôn tồn tại và phục vụ tích cực khách hàng.

2.3. Chống lãng phí và sử dụng tiết kiệm, hiệu quả công quỹ

Từ khi lên nắm quyền cuối tháng 1/2009 cho đến nay, chính quyền Obama rất chú trọng thực hiện những chính sách chống tham nhũng, lãng phí, tiêu biểu là:

Thứ nhất, chỉ thị cho tất cả thành viên Nội các, những quan chức hành pháp liên bang, thống đốc chính quyền bang và thị trưởng chính quyền địa phương phải chịu trách nhiệm trước Tổng thống và nhân dân về việc sử dụng từng khoản ngân quỹ công của họ. Obama cũng thiết lập một cơ quan thanh sát gồm một Tổng thanh tra cùng các nhân viên giàu bản lĩnh, kinh nghiệm chuyên môn, trung thực và nhiệt tình để đi giám sát, phát hiện mọi trường hợp lãng phí và gian dối trong chi tiêu công quỹ.

Thứ hai, chính quyền cho lập một website với tên gọi là recovery.com để mọi người Mỹ có thể thấy được tiền của họ đang được sử dụng như thế nào và ở đâu[4].

Thứ ba, chính quyền xem xét kỹ lưỡng từng vấn đề trong dự thảo bản tổng thể ngân sách liên bang hàng năm để loại bỏ những chương trình

gây lãng phí và kém hiệu quả, với dự kiến sẽ tiết kiệm được 2.000 tỷ USD trong thập kỷ tới. Trong ngân sách này, sẽ chấm dứt các chương trình giáo dục không hiệu quả và chấm dứt việc trợ cấp trực tiếp cho các ngành nông nghiệp lớn không cần đến khoản trợ cấp đó. Loại bỏ các hợp đồng không qua đấu thầu đã gây lãng phí nhiều tỷ USD ở Iraq và đổi mới ngân sách quốc phòng để không phải trả tiền cho các hệ thống vũ khí từ thời Chiến tranh Lạnh mà Mỹ hiện không sử dụng. Triệt phá sự lãng phí, lừa đảo và lạm dụng trong chương trình chăm sóc sức khoẻ. Chấm dứt việc cắt giảm thuế đối với các công ty đầu tư ra nước ngoài và đối với những người Mỹ giàu có nhất (chiếm khoảng 2% số người Mỹ phải đóng thuế thu nhập).

Thứ tư, cấm ban lãnh đạo các ngân hàng và công ty tài chính mua sắm hoang phí và chi thưởng quá mức cho những thành viên của mình.

Thứ năm, tập trung sửa đổi cách thức mà Chính phủ phân bổ các hợp đồng và đấu thầu. Từ đầu tháng 3/2009, Tổng thống Obama đã chỉ thị cho Giám đốc Ngân sách Nhà Trắng Peter Orszag phối hợp với các thành viên Nội các cùng những quan chức khác soạn thảo các quy định hợp đồng mới và soạn xong vào cuối tháng 9/2009. Kế hoạch này nhằm tăng cường tính minh bạch và các điều khoản kiểm toán trong các hợp đồng, nhờ vậy sẽ khiến các nhà thầu khó có thể xâm phạm tiền của những người đóng thuế, nên sẽ tiết kiệm cho những người đóng thuế Mỹ mỗi năm tới 40 tỷ USD. Ngoài ra, kế hoạch này cũng sẽ giúp các nhà thầu độc lập có thể kiếm được các dự án trị giá tới khoảng 500 tỷ USD mỗi năm.

2.4. Phát triển năng lượng sạch, năng lượng tái sinh và sử dụng hữu ích năng lượng

Chính quyền Obama khẳng định đang và sẽ phát triển mạnh năng lượng sạch, năng lượng tái sinh và sử dụng hữu ích năng lượng - dù những lĩnh vực này đang thua xa Nhật Bản, Đức và cả Trung Quốc. Nguồn năng lượng sạch, năng lượng tái sinh hiện mới chỉ chiếm chưa đầy 10% trong tổng nguồn năng lượng được sử dụng tại Mỹ.

Trong gói kích thích kinh tế 787 tỷ USD, chính quyền sử dụng 50 tỷ USD cho kế hoạch phát triển và mở rộng tái sản xuất năng lượng. Trong 3 năm tới, nguồn năng lượng tái sinh của Mỹ dự kiến sẽ được tăng gấp đôi. Quốc hội đang soạn thảo đạo luật đặt ra mức giới hạn trần dựa trên thị trường đối với mức độ ô nhiễm khí cácbon và thúc đẩy việc sản xuất nhiều hơn năng lượng có thể tái chế ở Mỹ. Chính quyền sẽ đầu tư 15 tỷ USD mỗi năm để phát triển các công nghệ về năng lượng sạch và hữu ích như: năng lượng sức gió, năng lượng mặt trời, nhiên liệu sinh học tiên tiến, than sạch và các chủng loại xe ô tô sử dụng nhiên liệu tiết kiệm, hiệu quả.

2.5. Đầu tư cho chăm sóc sức khoẻ

Phải đối diện với một thực tế là tuy hệ thống dịch vụ chăm sóc sức khoẻ ở Mỹ những năm gần đây luôn đứng hàng đầu thế giới nhưng ngốn một lượng ngân sách khủng khiếp (năm 2008 chi tới 2.300 tỷ USD, chiếm 16% GDP), ngoài ra, hiện vẫn còn gần 50 triệu người Mỹ không có bảo hiểm y tế và nhiều người khác không hài lòng khi bỏ tiền ra mua, đồng thời những người có bảo hiểm y tế nhưng chỉ được hưởng một số dịch vụ chăm sóc sức khoẻ nhất định cũng lên tới 25 triệu người, nên chính quyền Obama đưa

ra và thực hiện một số chính sách trọng tâm sau:

Ngay từ giữa tháng 2/2009, Quốc hội đã thông qua luật cung cấp và bảo đảm bảo hiểm y tế cho 11 triệu trẻ em Mỹ có cha mẹ làm việc đầy đủ thời gian.

Chính phủ tập trung và đầu tư lớn nhất vào công tác chăm sóc phòng ngừa. Đồng thời, cũng sẽ đầu tư vào hồ sơ sức khoẻ điện tử và công nghệ mới để giảm bớt những sai sót đáng tiếc, đảm bảo những bí mật riêng tư và hạ thấp chi phí cho người dân khi hưởng dịch vụ chăm sóc sức khoẻ.

Các chương trình, kế hoạch tìm kiếm sự chữa trị những căn bệnh nan y (ung thư, AIDS...) được thực hiện với những phương thức, xu hướng mới để có thể nhanh chóng đạt kết quả hơn.

Đáng chú ý nhất là, đầu tháng 9/2009, Tổng thống Obama đề nghị Quốc hội nhanh chóng thông qua dự luật về kế hoạch cải cách y tế. Nội dung chính của kế hoạch này là nhằm đưa dịch vụ bảo hiểm y tế tới hầu hết mọi người và cắt giảm chi phí để giảm gánh nặng cho ngân sách. Nếu được thực hiện, khoảng 97% dân số Mỹ sẽ có bảo hiểm y tế, được hưởng đầy đủ mọi dịch vụ chăm sóc sức khoẻ và ngân sách chỉ phải chi khoảng 900 tỷ USD mỗi năm.

2.6. Phát triển mạnh ngành giáo dục

Mặc dù ngành giáo dục Mỹ đã và đang đạt những thành tích hàng đầu thế giới, nhưng trong Thông điệp liên bang ngày 24/2/2009, Tổng thống Obama cảnh báo rằng, thực trạng nền giáo dục Mỹ chưa đạt được chất lượng tương xứng với hình thức của nó; sự thờ ơ với giáo dục còn cao, tỷ lệ bỏ học đại học ở Mỹ là nhiều nhất so với bất kỳ quốc gia công nghiệp hóa nào và một nửa số sinh viên không bao giờ hoàn thành việc học hành của mình... Chính phủ cần thực hiện ngay những chương trình phát triển giáo dục sau đây:

Một là, xây dựng một nền giáo dục hoàn chỉnh và mang tính cạnh tranh. Mở rộng đáng kể giáo dục mầm non và sẽ tiếp tục cải thiện chất lượng hệ thống giáo dục này.

Hai là, cung cấp các nguồn lực cần thiết để ngăn chặn những sự cắt giảm và sa thải giáo viên. Khuyến khích, khen thưởng sự nhiệt tình giảng dạy và chất lượng chuyên môn của giáo viên.

Ba là, thực hiện kế hoạch giúp thêm gần 7 triệu học sinh có thể tiếp cận được với giảng đường đại học. Con em của khoảng 95% số gia đình đang có thu nhập dưới 250.000 USD mỗi năm hiện nay được trợ cấp 2.500 USD mỗi người trong cả quá trình học đại học (4 năm).

Bốn là, đề nghị mọi người dân Mỹ cam kết dành ít nhất 1 năm tham gia giáo dục đại học hoặc đào tạo nghề[5]. Yêu cầu phụ huynh học sinh kết hợp quản lý và giáo dục con em mình chặt chẽ, hiệu quả hơn ở những lúc và những nơi ngoài trường học.

Năm là, thông qua và thực hiện luật về khuyến khích phát triển giáo dục, tạo điều kiện theo học đại học và hạ mức học phí do hai Thượng Nghị sĩ Orrin Hatch và Edward Kennedy khởi xướng, đệ trình.

2.7. Duy trì ổn định an ninh nội địa và củng cố quốc phòng

Dù sau vụ khủng bố 11/9/2001, nội địa nước Mỹ chưa phải chịu thêm vụ nào nữa, nhưng nguy cơ là rất cao. Để đảm bảo duy trì an ninh nội địa, chính quyền Obama đang đưa ra và thực hiện các chương trình: mở rộng chức năng, quyền hạn và sự liên kết với các cơ quan khác của Bộ An ninh nội địa; nâng cao chuyên môn và phương tiện kỹ thuật của lực lượng

chống khủng bố: không dàn trải mà tập trung chống nguy cơ khủng bố vào các khu vực và thời điểm nhạy cảm, cải thiện công tác dự báo để đạt độ chính xác hơn; đề phòng những phương tiện và hình thức khủng bố mới có thể xảy ra trên đất Mỹ (dùng vũ khí hóa học, sinh học, điện, nước..., tạo dịch bệnh, hỏa hoạn... trên diện rộng).

Về củng cố quốc phòng, chính quyền Obama tiếp tục đầu tư phát triển các loại vũ khí mới (súng laser, tên lửa sóng, bom thông minh, máy bay không người lái, robot chiến tranh...), tinh nhuệ hóa quân đội, tăng lực lượng phòng thủ bờ biển và lính thủy đánh bộ, tăng lương cho binh sĩ, tăng quyền lợi và chăm sóc sức khoẻ mở rộng cho cựu chiến binh, thiết lập các khu vực phòng thủ chiến lược trên đất Mỹ. Tất cả các hoạt động củng cố quốc phòng đều phải hướng đến 5 mục tiêu của Bộ Quốc phòng Mỹ: phòng thủ nội địa vững chắc, giành thắng lợi nếu cuộc chiến kéo dài, thúc đẩy an ninh tích cực, ngăn chặn xung đột hiệu quả và giành thắng lợi trong chiến tranh quốc tế nếu Mỹ tham gia.

3. Sự thay đổi và các xu hướng đối nội sắp tới của chính quyền Obama

3.1. Về chính trị

Tổng thống Obama được coi là một nhà chính trị cởi mở, ôn hòa, thích sự liên kết rộng rãi, khác hẳn người tiền nhiệm là Bush vốn khá cứng rắn, bảo thủ và thậm chí cực đoan. Điều này thể hiện rất rõ ràng trong việc thiết lập và sử dụng Nội các. Nếu như Nội các của Tổng thống Obama gồm những thành viên nhiều tính cách và gốc gác phong phú; đa số đều có quan điểm trung dung, thực dụng và làm việc năng động, hiệu quả thì Nội các của Tổng thống tiền nhiệm Bush gồm những thành viên hầu hết là người da trắng (chỉ có 2 người gốc Phi, 2 người gốc Mỹ Latinh, 1 người gốc Á) và đảng viên Cộng hòa, ít phụ nữ; dù đa số là những nhân vật cao tuổi, nhiều kinh nghiệm nhưng đều có quan điểm cứng rắn, "diều hâu" và chưa linh động trong giải quyết các vấn đề... Nội các của Obama được dự đoán là tồn tại lâu dài đến hết nhiệm kỳ của Tổng thống, sẽ ít có sự thay đổi nhân sự nào - đặc biệt là trong hai nhóm: có thế lực về Nhà Trắng (của Phó Tổng thống Joseph Biden) và có thế lực về chính sách đối ngoại (của Ngoại trưởng Hillary Clinton).

Sự nổi lên và lãnh đạo hệ thống chính trị của đảng Dân chủ cũng là một sự thay đổi đáng chú ý bởi đảng Dân chủ chỉ từng làm được việc đó cách đây đã 14 năm. Tuy nhiên, thực trạng lãnh đạo toàn bộ này đang phải đương đầu với một số khó khăn, thách thức. *Thứ nhất,* Tổng thống Obama của đảng Dân chủ dù nhận được nhiều sự tín nhiệm, ca ngợi, nhưng vẫn bị phê phán là còn lưỡng lự, mềm mỏng, thiếu quyết đoán và thiếu cứng rắn trong các hoạt động chính trị cần thiết. *Thứ hai,* di sản lãnh đạo của đảng Cộng hòa là rất nặng nề mà đảng Dân chủ chưa dễ thay đổi. *Thứ ba,* nước Mỹ đang phục hồi kinh tế rất chậm và phải đối phó với tình hình ngoại giao phức tạp mà cả chính quyền lẫn ban lãnh đạo và các cố vấn của đảng Dân chủ vẫn chưa đưa ra được giải pháp hiệu quả, thiết thực, đột phá. *Thứ tư,* tỷ lệ chiếm đa số trong Quốc hội liên bang và thống đốc các bang của đảng Dân chủ hiện nay chỉ là đa số tương đối chứ không phải là đa số áp đảo nên rất dễ có thể bị thay đổi trong kỳ bầu cử tháng 11/2010 sắp tới - nếu điều này xảy ra thì vị thế đảng Dân chủ giảm sút

nhiều và Tổng thống Obama vất vả hơn khi lãnh đạo vừa phải đối đầu vừa phải hợp tác mạnh mẽ với đảng Cộng hòa.

3.2. Về kinh tế

Trong cuộc họp báo ngày 9/2/2009, Tổng thống Obama tuyên bố đoạn tuyệt với Tổng thống tiền nhiệm Bush trong nhận thức và hoạch định chính sách kinh tế cũng như đối phó với khủng hoảng, suy thoái kinh tế. Theo ông, trong bối cảnh hiện nay, Nhà nước phải tích cực can thiệp thì mới có thể chấn hưng nền kinh tế và hạn chế hậu quả của khủng hoảng, suy thoái; chỉ Chính phủ liên bang mới có đủ phương tiện để hồi phục nền kinh tế đang bị tê liệt: "Với khu vực tư nhân bị suy yếu nghiêm trọng bởi suy thoái, Chính phủ là thực thể cuối cùng có các nguồn lực để làm hồi sinh nền kinh tế"[6]. Như vậy, Obama theo chủ nghĩa kinh tế thực dụng kiểu Clinton; khác hẳn với Bush theo chủ nghĩa kinh tế tự do mới, vốn hiện diện mạnh từ thời Reagan (giải trừ quy định, phó mặc cho thị trường tự điều tiết, Nhà nước chỉ can thiệp ở mức tối thiểu).

Tổng thống Obama đang và sẽ có kế hoạch tăng thuế đối với người giàu, giảm thuế đối với người nghèo và trung lưu; tái đàm phán Hiệp định Tự do Thương mại Bắc Mỹ (NAFTA); tăng cường sức mạnh cho các nghiệp đoàn; giảm thuế lợi nhuận thu được từ dầu và khí đốt; tăng thuế đối với thu nhập tư bản và cổ tức của các tập đoàn; gắn kinh tế với chính sách chăm sóc sức khoẻ toàn diện... Tuy nhiên, giới chuyên gia nhận định, học thuyết kinh tế của Obama có thể đem lại thu nhập bình quân lớn hơn cho người dân Mỹ nhưng tăng trưởng kinh tế sẽ chậm hơn. Mặc dù thực hiện chính sách đánh thuế cao, nhưng chính quyền Obama sẽ chi tiêu nhiều hơn và ngân sách Mỹ - vốn suy giảm vì chính sách cứu trợ tài chính và tác động của suy thoái kinh tế - sẽ thâm hụt nhiều hơn.

Về hiệu quả của gói kích thích kinh tế 787 tỷ USD, hiện đã có tác dụng tích cực, nhưng chưa nhiều. Lý do cơ bản là không phải số tiền khổng lồ đó được giải ngân ngay trong năm 2009 này, mà chỉ một phần: khoảng 150 tỷ USD được giải ngân trong năm 2009, 400 tỷ trong năm 2010 và số còn lại trong những năm tiếp theo. Ngoài ra, gói kích thích kinh tế này cũng đang và sẽ tạo nên những thách thức và hoài nghi: ai sẽ là người "móc ví" cho gói này; làm thế nào để điều phối quá trình và kết quả thực thi; giám sát và quản lý thế nào khoản vốn kếch sù này; gói này sẽ tạo ảnh hưởng chính trị gì trong nhiệm kỳ của Obama?...

3.3. Về năng lượng

Nếu như đối với chính quyền Bush trước đây, năng lượng chỉ là vấn đề bình thường, chung chung và không có một kế hoạch củng cố, phát triển cụ thể nào, thì đối với chính quyền Obama hiện nay, năng lượng lại trở thành vấn đề quan trọng, cấp bách và được ưu tiên.

Theo chính sách năng lượng của Obama, trong vòng 10 năm tới Chính phủ Mỹ sẽ chi ra 150 tỷ USD và thực hiện ba mục tiêu: gắn vấn đề năng lượng với kích thích kinh tế, giảm hiệu ứng nhà kính và phát triển an ninh năng lượng. Như vậy, chính sách này được coi là "một mũi tên trúng ba đích".

Trong gói kích thích kinh tế 787 tỷ USD sẽ có 50 tỷ USD dùng cho kế hoạch phát triển và mở rộng tái sản xuất năng lượng. Mục tiêu là thông qua kế hoạch làm sạch năng lượng và phát triển kế hoạch năng lượng tái sinh, sẽ làm thay đổi thực trạng năng lượng ở Mỹ, đồng thời tạo thêm 460.000 cơ hội việc làm. Trong 50 tỷ

USD được đầu tư, sẽ có 14 tỷ dùng cho dự án cải tạo năng lượng, 4,5 tỷ dùng vào việc cải tạo hệ thống điện thông minh, 6,4 tỷ dùng cho dự án làm sạch năng lượng, 5 tỷ dùng để cải thiện hệ thống điện gia đình... Ngoài ra, Chính phủ còn sẽ chi 189 tỷ USD cho hệ thống "giao thông xanh" - chủ yếu là cải tạo hệ thống giao thông và công trình quốc lộ gắn với vấn đề năng lượng và môi trường.

Trong chính sách năng lượng của Obama, mục tiêu phát triển an ninh năng lượng được coi là chủ yếu. Theo đó, *thứ nhất*, vấn đề "năng lượng độc lập" là phương án mới và phải cương quyết thực hiện sao cho đến năm 2019, Mỹ sẽ xoá bỏ sự phụ thuộc vào nguồn năng lượng nhập khẩu từ Trung Đông và Venezuela, khiến các chính sách đối ngoại của Mỹ tại hai khu vực này được "tự do", linh động hơn. *Thứ hai*, nếu chính quyền Bush trước đây chỉ quan tâm đến việc là các nguồn và các quốc gia cung ứng năng lượng có thể đáp ứng được nhu cầu của nước Mỹ hay không thì chính quyền Obama hiện nay lại quan tâm đến việc phát triển năng lượng tái sinh, sử dụng hiệu quả, tiết kiệm năng lượng và cuộc chiến chống biến đổi khí hậu ra sao. Bộ Năng lượng Mỹ đang lên kế hoạch cụ thể về phát triển năng lượng mặt trời, sức gió, tái sinh và các nguồn năng lượng sạch khác.

3.4. Về chăm sóc sức khoẻ và phát triển giáo dục

Nếu như chính quyền tiền nhiệm Bush trong chăm sóc sức khoẻ và phát triển giáo dục thường chỉ tập trung vào các chủ đề bức xúc, mang tính đối phó thì chính quyền Obama lại hướng tới sự đầu tư phát triển rộng rãi và toàn diện, hiệu quả.

Đối với lĩnh vực chăm sóc sức khoẻ, chính sách của Obama là nâng cấp hạ tầng cơ sở của dịch vụ chăm sóc sức khoẻ, đầu tư cho việc phòng bệnh và thực hiện kế hoạch cải cách y tế sao cho hầu hết mọi người Mỹ đều được bảo hiểm y tế mà ngân sách chi cho việc này chỉ bằng một nửa chính quyền tiền nhiệm (chính quyền Bush từng chi gấp đôi trong khi vẫn có khoảng 30% số người Mỹ không được bảo hiểm y tế).

Đối với lĩnh vực giáo dục, chính sách của Obama là thiết lập một nền giáo dục hoàn chỉnh, mang tính cạnh tranh; phát triển tất cả các cấp giáo dục, nhưng tập trung và ưu tiên cấp mầm non và đại học; gia tăng quyền lợi của giáo viên; trợ cấp cho sinh viên; nâng cao tính trách nhiệm của phụ huynh và xã hội đối với học sinh con em mình.

3.5. Về an ninh nội địa và quốc phòng

Chính quyền Bush tuy phát triển mạnh việc bảo vệ an ninh nội địa và chống khủng bố nhưng thực hiện còn dàn trải, không trọng tâm, làm suy giảm hiệu quả (cảnh báo quá mức, dự báo khủng bố sai, chi phí nhiều...). Chính quyền Obama sẽ khắc phục điều đó bằng việc tập trung vào giải quyết hợp lý ba yếu tố của công việc này: khu vực, thời điểm và nhu cầu.

Về củng cố quốc phòng, chính quyền Obama sẽ tinh nhuệ hoá phương tiện và lực lượng quân sự, cải tổ hệ thống tình báo, thiết lập các khu vực phòng thủ chiến lược trên toàn liên bang, đồng thời tập trung phát triển công tác phân tích, dự báo tình hình quân sự thế giới cùng những đối tượng, những nguy cơ có thể mang đến chiến tranh cho nước Mỹ.

Như vậy, nhìn tổng thể về chính sách đối nội, chính quyền Obama dù vẫn kế thừa nhưng thay đổi rất nhiều so với chính quyền tiền nhiệm Bush. Sự thay đổi tiêu biểu nhất là chính

sách đối nội của chính quyền Obama tập trung hơn, chú trọng nhiều đến yếu tố chi phí và hiệu quả. Tuy nhiên, sự thay đổi tích cực đó cũng kèm theo hạn chế là không đa dạng như chính sách đối nội của chính quyền Bush: nhiều vấn đề từ trước đến nay vẫn rất quan trọng, cấp bách đối với nước Mỹ như cải cách tư pháp, đối phó tình trạng nhập cư, phát triển hệ thống phúc lợi... đã được chính quyền Bush đề cập, chú ý và thực hiện, còn chính quyền Obama thì chưa ■

Tài liệu tham khảo:

1. Authony Tarantino, *Governance, Risk, and Compliance Handbook,* Wiley & Son Inc. Hoboken, 2008.
2. Fareed Zakaria, *The Post American World,* W. W. Norton & Company Ltd, New York, 2008.
3. Thomas R. Dye & Harmon Zeigler, *The Irony of Democracy,* Wadsworth Cengage Learning, Boston, 2009.
4. John W. Malsberger & James N. Marshall, *The American Economic History Reader,* Routledge, New York - London, 2009.
5. Trần Kiết Hùng (chủ biên), *Xã hội và nền văn hoá Mỹ*, Nxb Văn hoá Thông tin, Hà Nội, 2007.
6. Gary C. Jacobson & Samuel Kernell, *Logic chính trị Mỹ*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2007.
7. Triệu Anh Ba & Quốc Thiều (biên soạn), *Barack Obama - Tương lai nước Mỹ*, Nxb Quân đội nhân dân, Hà Nội, 2008.
8. Robert A.Carp & Ronald Stidham, *Khái quát hệ thống pháp luật Hoa Kỳ*, Nxb Thanh niên, Hà Nội, 2008.
9. Tạ Ngọc Ái & Trịnh Trung Hiếu (biên soạn), *Barack Obama - Tổng thống da màu đầu tiên trong lịch sử nước Mỹ*, Nxb Lao động, Hà Nội, 2009.
10. Nguyễn Hữu Hải (chủ biên), *Tìm hiểu hành chính công Hoa Kỳ: Lý thuyết và thực tiễn*, Nxb Chính trị - Hành chính, Hà Nội, 2009.
11. Shel Leanne, *Nói theo phong cách Obama,* Nxb Thành phố Hồ Chí Minh, Thành phố Hồ Chí Minh, 2009.
12. Guillaume Serina, *Barack Obama hay giấc mơ mới của người Mỹ*, Nxb Hội Nhà văn, Hà Nội, 2009.
13. Quốc Thiều & Hiền Lương, *Nước Mỹ: Cuộc chuyển giao quyền lực lịch sử,* Nxb Quân đội nhân dân, Hà Nội, 2009.
14. Tạp chí *Foreign Affairs,* các năm 2007, 2008 & 2009.
15. Tạp chí *Châu Mỹ ngày nay*, các năm 2007, 2008 & 2009.
16. Tạp chí *Nghiên cứu Quốc tế,* các năm 2007, 2008 & 2009.
17. Tạp chí *Những vấn đề kinh tế & chính trị thế giới,* các năm 2007, 2008 & 2009.
18. Các website:
    - *www.whitehouse.gov /*
    - *www.senate.gov /*
    - *www.house.gov /*
    - *www.supremecourtus.gov /*
    - *www.foreignaffairs.org /*
    - *www.politicalstudies.org /*
    - *www.opendemocracy.net /*
    - *www.fas.org / irp / world /*
    - *home.vnn.vn /*
    - *vnexpress.net /*
    - *vi.wikipedia.org /*

Chú thích:

1) Thông tấn xã Việt Nam, Tài liệu tham khảo đặc biệt, ngày 7/2/2009, tr.3.

2); 3) Tạp chí Châu Mỹ ngày nay, số 137 năm 2009, tr.15; tr.18.

4); 5) Thông tấn xã Việt Nam, Tài liệu tham khảo đặc biệt, ngày 10/3/2009, tr.11; tr.20.

6) Thông tấn xã Việt Nam, Tin kinh tế, ngày 12/2/2009, tr.3.